

Stručná historie psychiatrie

Tato kapitola je v procesu výroby

Vznik uvědomělé a organizované skupiny profesionálů, kteří si nárokovali pravomoc nad duševními poruchami a získali si k tomu i společenské pověření, je především záležitostí 19. století. Poté, co se léčba duševních nemocí zařadila do medicíny, se jazyk psychiatrie stal oficiálně schváleným médiem s jehož pomocí většina z nás o těchto záležitostech mluví. (A. Scull, *Šílenství a civilizace*) V dávnější historii tedy můžeme mluvit o různých přístupech k tomu, co dle dnešního pohledu nazýváme duševními nemocemi, a k lidem, kteří nimi trpěli, nikoli o psychiatrii.

V prehistorii a starověké historii až do období antiky převládaly modely vysvětlující duševní poruchy nadpřirozenými příčinami (model **animistický, mytologický, magický, náboženský**). Léčba duševních poruch spočívala v magických rituálech, vyrábění totemů, zařikávání, modlitbách, exorcismu atp. Léčitel zastával funkci šamana, kněze, lékaře. Můžeme se domnívat, že efektivní faktory v této léčbě byli terapeutický vztah, sugesce, placebo efekt atp. ale již v této době znali **léčbu hudbou, bylinami, nebo prací**. Zde možná stojí za zmínku, že psychoaktivní substance byli lidmi užívány už od pravěku. [Psychoaktivní substance v prehistorii](#).

V nejstarších dochovaných medicínských textech je nespočet popisů nemocí, receptů, návodů na léčbu, motliteb etc. Takovým textem je např. často zmiňovaný **Ebersův papyrus** z 1550pnl, obsahující např. popisy nemocí které bychom dnes nazvali deprese a demence. V jednom z nejdůležitějších medicínských pojednání starověku **Sušruta-samhitá** (600 pnl - základní text ajurvédy) je mimo jiné zmínka, že duševní nemoc není posedlost démony, ale důsledek silných emocí a vášní. Rovněž je zde popisovaná léčba bláznovství bylinou **Raufwolfia serpentina** (*Sarpagandha*), která obsahuje **resepin** způsobující depleci katecholaminů, snižující krevní tlak a působící depresogenně - donedávna se používal k léčbě stavů s velkou agitovaností (mánie, SCH).

V antickém Řecku se zrozením filosofického a přírodovědního přístupu k chápání světa začínají vznikat první **mechanické modely** duševních poruch (nemoc je důsledkem poškození anatomické struktury). Nejslavnější je hippokratovský **humorální model** nemocí, který má za to, že nemoci vznikají nepoměrem 4 tělesných tekutin (krev, hlen, žluč a černá žluč). Podle toho která tekutina zaplavila cévy mozku se pak rozdělovali i příslušné duševní poruchy. Léčba pak spočívala v regulaci tekutin různými způsoby: Používali se např. **venepunkce (pouštění žílou), projímadla, dávidla**, etc. Z tohto období známe slova jako *paranoia, melancholia, mania, insania, frenitis, letargus, hysteria, epilepsia*. V určitém protikladu k mechanickým modelům duševních poruch nadále přetrvávali mytologické a náboženské modely. V chrámech boha Asklepiea (**asklepionech**) se přistupovalo k provázání léčby *lázeňské* (léčba klidným spánkem v dormitoriích, fyzické cvičení, musikoterapie, masáže, dieta) a *náboženské* (modlitby a oběti bohům, sugesce). Nacházíme také počátky **morálního modelu** duševních nemocí, kde se v některých textech dochovali doporučení k **léčbě šílenství tresty a okovy**. V antickém Římě se intenzivně rozvíjelo studium anatomie ale i chirurgie a fytotherapie. Nejvýznamějším antickým lékařem byl **Galen** (150-200 nl) který rozvinul humorální teorii, zavedl pojem *temperament* a typologii osobnosti podle převažující tělesné tekutiny. Zejména se ale zaměřoval na tělesné nemoci a jejich léčbu. Na jeho textech stavěla medicína více než dalších tisíc let.

Nebylo to ale dál na dlouhou dobu na území Evropy. Po pádu západní Římské říše zde nastali těžké časy charakterizované chudobou, hladomorem, vysokou nemocností a úmrtností, morovými epidemiemi, upadala gramotnost, předávání kultury závislé na ochraně rukopisů a na movitých městských třídách, které vymizeli, ustávalo. Gramotnost a vědění přežívali pouze v úzkých kruzích uvnitř katolické církve a přírodovědný výklad duševních nemocí byl do velké míry nahrazen

náboženským výkladem. Duševně nemocní přestávají být nemocnými, a stávají se posedlými dáblem a potrestáni Bohem, (***náboženský a démonologický model***) šílenství se stává důsledkem hříchu a hřích je šílenstvím; *kdo jiný by pro hřích riskoval pekelná muka, než-li šílenec?*. V raném středověku vznikají při klášterech první **špitály**, kde o nemocné pečují medicínsky vzdělaní mnisi. Dále zde jsou vytvářeny možnosti bydlení pro nemocné, staré a chudé k zajištění základních potřeb **infirmaria**. Tyto útulky byli ale vyjímečnými zařízeními. Většina duševně nemocných zůstává v péči rodin, nebo se potulují ponechání vlastnímu osudu. Lékaři i když vyzbrojení humorální teorií připouštěli celou škálu vysvětlení vzniku duševních nemocí a náboženská praxe byla běžnou léčebnou praxí zejména ale ne jenom když jiné metody selhali: Spoléhali na **úzdravnou sílu ostatků svatých mučedníků, motliteb, exorcismu**.

Tato kapitola je v procesu výroby

From:

<https://imagined.site/uni/ppa/> - **Psychiatrie pro adiktology**

Permanent link:

https://imagined.site/uni/ppa/doku.php?id=historie_psychiatrie&rev=1728723062

Last update: **2024/10/12 08:51**

